

การค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ

สุพิชญ์กฤตา พาณิชกิจโรจน์¹

วันได้รับบทความ: 11 ตุลาคม 2563 วันแก้ไข: 19 กุมภาพันธ์ 2564 วันยอมรับเผยแพร่: 23 กุมภาพันธ์ 2564

บทคัดย่อ

ความเหลื่อมล้ำฝังรากลึกในสังคมทั้งในสังคมเศรษฐกิจโลกมาสู่เศรษฐกิจภายในประเทศเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้เกิดความแตกต่างทั้งสภาพแวดล้อม สังคม คุณภาพชีวิตของประชาชนระหว่างประเทศที่ร่ำรวยและประเทศที่ยากจนอย่างมาก กอปรกับความล้มเหลวของรัฐบาลทั่วโลกที่ไม่สามารถดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเท่าเทียมกันในสังคมได้ ประชาชนของประเทศที่ยากจนจึงต้องพยายามดิ้นรนทุกวิถีทางเพื่อจะพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีขึ้น จนตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมการค้าอวัยวะมนุษย์ ซึ่งขึ้นชื่อว่า เป็น “นิติกรรมที่เอาเปรียบที่สุดในโลก” ซึ่งบทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนปัญหาการค้าอวัยวะมนุษย์ให้สังคมรับรู้เป็นวงกว้างและเกิดการตื่นตัว โดยจะนำเสนอข้อมูลดังต่อไปนี้ 1) เส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์ 2) ต้นเหตุแห่งอาชญากรรมในมุมมองอาชญาวิทยา 3) แนวทางการป้องกันการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ โดยจะมีการอธิบายและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยนำทฤษฎีทางอาชญวิทยามาอธิบาย รวมไปถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ ที่มีความซับซ้อนและยากที่จะเชื่อมโยงไปถึงผู้กระทำความผิดที่แท้จริง

คำสำคัญ: การค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ อาชญากรรมข้ามชาติ เหยื่ออาชญากรรม

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญวิทยาการบังคับใช้กฎหมาย คณะสังคมศาสตร์
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (ผู้ประพันธ์บทความ)

Transnational Human Organ Trafficking

Supitchkritta Panitkitjarod ¹

Received: October 11, 2020 Revised: February 19, 2021 Accepted: February 23, 2021

Abstract

Inequality has been deep-rooted in the society both the world economy and domestic economy for a long time. This makes a huge difference in environment, society, and quality of life in the wealthy and unwealthy countries. With the failure of governments around the world to ensure the quality of life to its people, the people of poor countries have to strive in every way to improve their economic status. So, they fall to be a victim of human organ trading which is reputed to be "the most exploited acts in the world." This article aims to reflect the widespread problem of human organ trafficking in order to inform the society as follows: 1) Human organ trafficking routes 2) Causes of crime from a criminological perspective and 3) Prevention of transnational human trafficking. The causes of the problem will be explained and analyzed by using the criminological perspective, and providing information on how to engage in this type of crime, which is complicated, making it difficult to reach the key offenders.

Keywords: Transnational human organ trafficking, Transnational crime, Victim

¹ Graduate student in Master of Arts Program in Criminology and Law Enforcement, Social Sciences Faculty, Royal Police Cadet Academy (Corresponding author)

บทนำ (Introduction)

โลกในปี 2020 เป็นปีแห่งการเริ่มต้นทศวรรษใหม่ การหมุนรอบดวงอาทิตย์ของโลกสะท้อนให้เห็นถึงวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงของห้วงเวลา เมื่อโลกก้าวไปข้างหน้าสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในโลกก็พัฒนาตามไปด้วย สิ่งมีชีวิตเหล่านี้ทำการค้นคว้า ทดลอง วิจัย สิ่งต่างๆจนเกิด นวัตกรรมมากมายเพื่อใช้รองรับการดำรงชีวิตของ “มนุษย์” อาทิเช่น การคิดค้นหลอดไฟแทนเทียนไข การคิดค้นบันไดเลื่อนไฟฟ้า หรือ ลิฟต์โดยสารเพื่อทุ่นแรงมนุษย์และสิ่งสำคัญที่สุดซึ่งจะช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตได้อย่างยาวนานและปลอดภัย คือการพัฒนาทางการแพทย์ซึ่งถูกพัฒนามาเพื่อดูแลมนุษย์ตั้งแต่กำเนิด ไปจนถึง การยืดมนุษย์ให้หายใจได้นานที่สุดในวาระสุดท้ายของชีวิต

การพัฒนาทางการแพทย์ทั่วโลกส่งเสริมให้ชีวิตมนุษย์มีคุณภาพดีขึ้น โรคภัยมากมายถูกรักษาให้หายได้ในพริบตา อาจเปรียบได้ว่าร่างกายมนุษย์ ก็เหมือนกับ รถยนต์ เมื่อถูกใช้งานในทุกๆวัน ย่อมเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา ดังนั้นจึงต้องมีการซ่อมแซมบำรุงรักษาเพื่อให้สามารถใช้งานได้ดังเดิม การจะทำให้รถยนต์วิ่งต่อไปได้ยาวนานคือการเปลี่ยนอะไหล่ ส่วนมนุษย์นั้นหากอวัยวะล้มเหลว หรือ เป็นโรคเรื้อรัง และไม่สามารถที่จะรักษาให้ดีขึ้นได้ด้วยการรักษาด้วยยาหรือการผ่าตัดวิธีอื่นไม่ได้ก็ต้องเปลี่ยนอวัยวะ หรือ ที่วงการทางการแพทย์เรียกว่า “การปลูกถ่ายอวัยวะมนุษย์”

การปลูกถ่ายอวัยวะมนุษย์คือความมหัศจรรย์ทางการแพทย์ ที่ช่วยต่อลมหายใจให้ผู้ป่วยที่หมดทางฟื้นฟูร่างกายของตนเอง ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่งด้วยอวัยวะชิ้นใหม่ จากผู้บริจาค ผู้บริจาค 1 คน สามารถช่วยชีวิต มนุษย์ได้ถึง 8 ราย โดยอวัยวะที่สามารถบริจาคได้ คือ หัวใจ, ปอด 2 ข้าง, ตับ, ไต 2 ข้าง, ตับอ่อน และลำไส้เล็ก นอกจากนั้นยังสามารถบริจาค ดวงตา กระดูกและผิวหนัง เพื่อใช้ในการปลูกถ่ายเนื้อเยื่อช่วยเหลือผู้ป่วยอื่น (ไทยรัฐออนไลน์, 2562)

จากข้อเท็จจริงข้างต้นอาจจะดูเหมือนเป็นสัญญาณที่ดี ที่มนุษย์จะสามารถควบคุมชีวิตตัวเองให้มีระยะเวลายาวนานขึ้นได้ แต่ทุกความสวยงามมักมีด้านมืดซ่อนอยู่เสมอ กล่าวคือ “การปลูกถ่ายอวัยวะมนุษย์” นำมาซึ่งอาชญากรรมประเภทหนึ่ง ที่เรียกว่า “การค้ามนุษย์” ซึ่งอาศัยช่องว่างระหว่างความต้องการของมนุษย์คือความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ต่อของผู้ป่วย กับ ความต้องการด้านเศรษฐกิจศาสตร์ของเหยื่อ และ บุคคลที่สาม คนทั่วไปเรียกอาชญากรรมนี้ว่า “การค้าอวัยวะมนุษย์”

ความฝันใน การปลูกถ่ายอวัยวะมนุษย์ เพื่อยื้อชีวิตผู้ป่วยถูกทำลายลงด้วยข้อจำกัดหลายประการ เริ่มต้นจาก แหล่งที่มาของอวัยวะที่จะนำมาปลูกถ่าย ปัจจุบัน วิธีการได้มาซึ่งอวัยวะที่เป็นที่ยอมรับมีเพียงวิธีการเดียวคือ การบริจาคอวัยวะ และไม่ใช่ว่าผู้แสดงเจตจำนงว่าประสงค์บริจาค จะสามารถบริจาคได้ทุกคน แต่การบริจากร่างกายนั้น ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ 1.ผู้บริจาค ต้องเสียชีวิตด้วยภาวะสมองตาย ในภาวะนี้ อวัยวะในระบบอื่นอาจทำงานได้อีกระยะเวลาหนึ่งก่อนหัวใจหยุดเต้น ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สามารถบริจาคอวัยวะได้ 2.ผู้บริจาคอวัยวะไม่ควรมียายุเกิน 70 ปี ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานของอวัยวะยังคงใช้งานได้ปกติ และ ปราศจากโรคติดต่อ ปัจจุบันประเทศไทยขาดแคลนอวัยวะอย่างมาก มีผู้ป่วยลงทะเบียนรอรับอวัยวะบริจาคกว่า 6,000 ราย ขณะที่ผู้บริจาคอวัยวะประมาณ 300 รายต่อปี นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มของจำนวนผู้ป่วยที่ต้องรักษาด้วยการปลูกถ่ายอวัยวะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ (Plookpedia, 2560)

นอกจากคุณสมบัติของผู้บริจาคและจำนวนผู้บริจาคที่น้อยลงเรื่อยๆ แล้ว ยังมีข้อจำกัดในเรื่องความเข้ากันได้ของอวัยวะใหม่กับร่างกายผู้รับ ทำให้การปลูกถ่ายอวัยวะนี้ ยากขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง ดังนั้น เพื่อให้การรักษาเป็นไปโดยราบรื่น มีจำนวนอวัยวะมากพอเท่ากับความต้องการ จึงมีคนจำนวนมากทั่วโลกลักลอบค้าอวัยวะมนุษย์ โดยจะมีคนกลางหรือนายหน้า คอยติดต่อกลุ่มบุคคลในประเทศที่มีความยากจนให้ยอมขายอวัยวะเพื่อแลกกับเงิน มีตัวอย่างการลักลอบขายอวัยวะ จากข่าว “เขมรจับแก๊งขายไต” โดยผู้ต้องหาในคดีได้ให้การรับสารภาพว่า จะนำไตจากเหยื่อ ส่งไปขายที่ประเทศ เนปาล, อินเดีย ขณะที่องค์การอนามัยโลกระบุแต่ละปีมีการลักลอบค้าอวัยวะมนุษย์ในตลาดมืดมากกว่า 10,000 ราย

สถิติดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สถานการณ์การลักลอบค้าอวัยวะมนุษย์กำลังเลวร้ายลงเรื่อยๆ ทั่วโลกต่างตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหา จนมีการออกกฎหมายเฉพาะมาเพื่อป้องกันอาชญากรรมประเภทนี้ อาทิเช่น กฎหมาย Trafficking Victims Protection Act of 2000 (TVPA) (กระทรวงแรงงาน, ม.ป.ป.) ของสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เฉพาะ จึงต้องนำหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา มาบังคับใช้เพื่อให้สัญญาซื้ออวัยวะเป็นโมฆะ และนำหลักกฎหมายอาญา เกี่ยวข้องกับการทำร้ายร่างกายเพื่อให้ได้ไปเพื่ออวัยวะ และ การลักทรัพย์ (ขโมยอวัยวะ) มาปรับใช้เท่านั้น (ศูนย์นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

ดังนั้นบทความฉบับนี้จึงถูกเขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนปัญหาการค้าอวัยวะมนุษย์ให้สังคมรับรู้เป็นวงกว้างและเกิดการตื่นตัว โดยจะมีการอธิบายและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยนำทฤษฎีทางอาชญาวิทยา มาอธิบาย รวมไปถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ ที่มีความซับซ้อนทั้งในเรื่องทางการแพทย์ที่ต้องมีผู้เชี่ยวชาญอย่างหมอร่วมขบวนการ ซึ่งยากที่จะเชื่อมโยงไปถึงผู้กระทำความผิดที่แท้จริงอีกด้วย

เมื่อสังคมตื่นตัวและเข้าใจปัญหามากขึ้น ผู้คนจะตระหนักถึงความสูญเสียที่ไม่คุ้มค่านี้อย่างยิ่ง และร่วมกันป้องกันอาชญากรรม “การค้าอวัยวะมนุษย์” อันเป็นการปกป้องสิทธิมนุษยชนและส่งเสริมให้ประเทศมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อนานาชาติอารยประเทศทั่วโลก

เส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์

1.เส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์

พิษเศรษฐกิจส่งผลให้ผู้คนมากมายไม่มีทางเลือก ผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกจึงยอมเดินเข้าตลาดมืดเพื่อขายอวัยวะแลกเงินประทังชีวิตโดยที่ผู้คนเหล่านี้ไม่ได้ทราบถึงผลเสียที่จะส่งผลต่อสุขภาพในระยะยาวที่ไม่คุ้มค่า ปัจจุบันทั่วโลกได้ทำการต่อต้านการค้าอวัยวะมนุษย์ในตลาดมืด ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญในเรื่องของศีลธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้น “การค้าอวัยวะมนุษย์” จึงเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย แม้บางประเทศจะไม่ได้มีกฎหมายเฉพาะสำหรับการค้าอวัยวะมนุษย์มาควบคุมการกระทำดังกล่าวแต่ก็ได้นำหลักกฎหมายทั่วไป ของกฎหมายแพ่งพาณิชย์ และ กฎหมายอาญามาปรับใช้ เช่น ประเทศไทย

แม้ทุกประเทศทั่วโลกจะยืนยันว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต้องมาเป็นอันดับหนึ่งสำหรับพลเมืองทุกคน ทุกคนมีสิทธิในร่างกายตนเองอย่างเต็มที่การปล่อยให้มีการค้าอวัยวะมนุษย์อย่างเสรีเป็นเรื่องผิดศีลธรรม

อย่างร้ายแรงและยังเป็นการส่งเสริมให้มนุษย์ทำร้ายกันเองเพื่อแย่งชิงอวัยวะ จนเหล่าประเทศในยุโรปกว่า 14 ประเทศอาทิเช่น เบลเยียม อังกฤษ อิตาลี และตุรกี ได้ลงนามในสนธิสัญญาต่อต้านการค้าอวัยวะมนุษย์ฉบับแรกของโลก โดยสนธิสัญญานี้ ถือว่าการนำอวัยวะจากผู้ที่ยังมีชีวิตหรือเสียชีวิตไปแล้ว เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะเป็นเรื่องผิดกฎหมาย พร้อมทั้งยังประณามการค้าอวัยวะมนุษย์ว่าเป็นการค้าที่เอาเปรียบที่สุดในโลก ซึ่งผู้ขายอวัยวะเป็นผู้พิการ ยากไร้ ด้อยการศึกษา เลขานุการสภายุโรป นายทอร์ปิเยอร์น ยักแลนด์ กล่าวในที่ประชุมว่าเหยื่อและผู้รับอวัยวะ เข้ารับการผ่าตัดโดยไม่มีหลักประกันทางการแพทย์ใด ๆ นอกจากนี้ การลักลอบค้าอวัยวะมนุษย์ สร้างรายได้ผิดกฎหมายปีละ 1,200 ล้านดอลลาร์ ติดอันดับ 1 ใน 10 กิจกรรมทำเงินผิดกฎหมายมากที่สุดในโลก พร้อมยกตัวอย่าง ผู้รับการผ่าตัดหลายรายในยูเครน ที่ยอมจ่ายเงินถึง 200,000 ยูโรเพื่อซื้อไต องค์การอนามัยโลกประเมินว่า แต่ละปี มีการผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะในตลาดมืดราว 10,000 ราย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติกับเหยื่อที่อับจนหนทาง (กรุงเทพธุรกิจ, 2558) การค้าอวัยวะมนุษย์เป็น “อาชญากรรม” เพราะอาชญากรรม คือ การกระทำที่ผิดต่อกฎหมายอาญา การค้าอวัยวะมนุษย์นั้น จะต้องกระทำโดยแพทย์เมื่อแพทย์ผ่าตัดนำอวัยวะนั้นออกมา ถือได้ว่าได้กระทำการประทุษร้ายต่อร่างกายมนุษย์ให้ได้รับอันตรายอย่างสาหัส บางครั้งอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต การค้าอวัยวะมนุษย์จึงถือว่าเป็นอาชญากรรม นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้วบางกรณีอาจมีการฉ้อโกงกันภายในตลาดมืดที่ทำการค้าอวัยวะมนุษย์ หลอกลวงเหยื่อว่าการขายอวัยวะไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพ รวมไปถึงการขโมยอวัยวะมนุษย์ทั้งจากมนุษย์ที่มีชีวิตอยู่และการขโมยจากศพ ปัจจุบันอาชญากรรมประเภทดังกล่าวเกิดขึ้นไปทั่วทุกมุมโลก โดยมีตัวอย่างดังนี้

1.1 เส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศอิหร่าน

สำหรับประเทศอิหร่านการค้าอวัยวะมนุษย์เป็นเรื่องถูกกฎหมายซึ่งสงวนเฉพาะสำหรับการขายไตเท่านั้น โดยจัดให้มีการค้าขายได้อย่างเปิดเผยผ่านรัฐบาล มีขั้นตอนการดำเนินการและรับรองในขั้นตอนต่างๆ อย่างถูกต้องโดยจะใช้ระยะเวลาประมาณ 6 เดือน หากผู้ซื้อและผู้ขายเห็นว่าการขายผ่านรัฐบาลนั้นเสียเวลาและได้รับผลตอบแทนอย่างไม่คุ้มค่า ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถทำการซื้อขายกันเองได้โดยตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษร

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการซื้อขายไตในประเทศอิหร่าน

ที่มา : (THE STANDARD Daily, 2562)

เหตุผลที่รัฐบาลยอมให้มีการค้าขายอวัยวะ(ไต)เสรีเช่นนี้ ไม่ใช่เหตุผลที่ยากต่อการคาดเดาแต่อย่างใด ปัญหายังคงอยู่ที่สภาวะทางเศรษฐกิจ อิหร่านให้เหตุผลว่าตนเป็นประเทศที่ยากจนดังนั้นจึงยอมให้มีการค้าขายได้อย่างเสรี อีกทั้งรัฐบาลอิหร่านยังมองว่า “ไต” ของมนุษย์นั้นมีสองข้างเมื่อขายไปข้างหนึ่งแล้วก็ยังสามารถใช้ชีวิตต่อไปได้ การแก้ปัญหาของ อิหร่าน อาจไม่ถูกต้องนัก แม้ประเทศจะมีเศรษฐกิจที่ซบเซาหรือยากจนเพียงใด ยังมีอีกหลากหลายวิธีที่สามารถใช้กระตุ้นเศรษฐกิจได้ดีกว่าการส่งเสริมอาชญากรรมเช่นนี้ การอนุญาตให้ค้าขายได้อย่างเสรีนี้ ถูกกำหนดให้สามารถทำได้เฉพาะชาวอิหร่านเท่านั้น และนี่กลายเป็นฉนวนของการลักลอบค้าอวัยวะมนุษย์ขนาดใหญ่ มีการแอบลักลอบเข้ามาซื้อขาย ปลุกถ่ายอวัยวะจากหลากหลายประเทศรอบเกาะเปอร์เซีย บ้างก็ปลอมสัญชาติเข้ามาเพื่อรับการรักษา แต่ที่เลวร้ายที่สุดคือการแอบลักลอบค้าอวัยวะมนุษย์ของบรรดาแพทย์ในประเทศอิหร่าน (สแตนดาร์ดเดลี, 2562)

1.2 เส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศเลบานอน

ในปี 2017 นายอเล็กซ์ ฟอร์ไซท์ ผู้สื่อข่าวบีบีซีนิวส์ ได้รายงานข่าวเกี่ยวกับการค้าอวัยวะมนุษย์ โดยเล่าเรื่องเกี่ยวกับ จาฟาร์ ซึ่งเป็นอดีตพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ผับแห่งหนึ่งซึ่งผันตัวมาทำงานกับกลุ่มนักค้าอวัยวะมนุษย์ โดยจาฟาร์รับหน้าที่สรรหาบุคคลที่ต้องการขายอวัยวะเพื่อส่งให้กับลูกค้า ซึ่งนายหน้าทำงานแบบนี้มีอีกราวๆ 7 คน ซึ่งทุกคนทราบดีว่าเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย

จาฟาร์ใช้ร้านกาแฟเล็กๆ ในย่านที่มีผู้ลี้ภัยชาวซีเรียอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทางตอนใต้ของกรุงเบรุต ประเทศเลบานอน เป็นสถานที่ดำเนินการติดต่อการค้า อวัยวะที่ถูกค้าต้องการมากที่สุดคือ “ไต” ซึ่งมีราคาอยู่ประมาณข้างละ 8,000 ดอลลาร์สหรัฐ ผู้ที่ประสงค์จะขายอวัยวะนั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ลี้ภัยที่หนีมาอาศัยในเลบานอน ผู้ลี้ภัยเหล่านี้กลายเป็นแรงงานทาส เด็กส่วนใหญ่กลายเป็นขอทาน เด็กสาวกลายเป็นโสเภณี ประสบการณ์อันเลวร้ายเหล่านี้ทำให้พวกเขาอมสละอวัยวะในร่างกายบางส่วนไปเพื่อหวังแลกกับเงินที่จะนำมาพัฒนาชีวิตของตน

เมื่อผู้ประสงค์จะขายอวัยวะตกลงค่าตอบแทนกับนายหน้าได้เรียบร้อยแล้ว จะมีการพาผู้ประสงค์ขายอวัยวะไปยังสถานที่ผ่าตัดโดยวิธีการขักรถพาผู้ประสงค์จะขายอวัยวะไปยังสถานที่ผ่าตัดโดยใช้ผ้าปิดตาไว้ตลอดทาง โดยสถานที่ผ่าตัดนั้นเป็นบ้านเช่าซึ่งถูกดัดแปลงให้เป็นคลินิกชั่วคราว เมื่อผ่าตัดเสร็จจะมีการดูแลผู้ขายอวัยวะอยู่ประมาณ 7 วัน หลังจากนั้นไม่ว่าจะมีสิ่งใดเกิดขึ้นกระทบกับสุขภาพของผู้ขาย จะไม่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ซื้ออีก

บีบีซีนิวส์ได้ทำการสัมภาษณ์ต่อไปโดยได้ทำการสัมภาษณ์เด็กชายคนหนึ่งเพิ่งผ่าตัดไตขายไปได้เพียงสองวัน พบว่าเด็กชายคนดังกล่าวมีอาการผุดลุกผุดนั่งด้วยความเจ็บปวด ใบหน้าทวมไปด้วยเหื่อ เลือดสีแดงไหลผ่านผ้าผืนแผล โดยการซื้อขายดังกล่าว ไต ถูกนำส่งไปยังต่างประเทศ (บีบีซีนิวส์, 2560)

จากเรื่องราวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าเส้นทางของการขายอวัยวะนั้นอันตรายและน่าหดหู่เป็นอย่างมาก ทุกคนเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน แต่กลับไม่มีสิทธิของความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน คนรวยมีสิทธิจะใช้เงินทำอะไรก็ได้แม้แต่การแย่งอวัยวะจากคนจนเพื่อให้ตัวเองมีชีวิตที่ยืนยาว

1.3 เส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศเวียดนาม

มีตัวอย่างคดีเมื่อปี พ.ศ. 2560 เส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์ในเวียดนามเริ่มต้นจากเหตุการณ์ ที่ นางเหวียนหญิงอายุ 44 ปี พยายามจะขายไตของตนเองเพื่อใช้หนี้

เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์ที่ใหญ่ที่สุดที่ค้นพบในเวียดนาม การลักลอบค้าอวัยวะมนุษย์ดังกล่าวได้นำเอาเทคโนโลยีสื่อออนไลน์มาช่วยในการหาเหยื่อ ทำให้สามารถหาเหยื่อได้จำนวนมาก นางเหวียนและเพื่อนได้สร้างเครือข่ายและหลอกเหยื่อจากสื่อสังคมออนไลน์ เหยื่อส่วนใหญ่มักเป็นคนยากจน คนจากชนกลุ่มน้อย ผู้ต้องการชำระหนี้จากการพนันการกู้ยืมต่างๆ โดยผู้สมัครใจขายเหล่านี้ จะเรียกตนเองว่า “ผู้บริจาค” เพื่อความปลอดภัยและหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม

โดยทั่วไป ผู้ขายไตจะได้รับเงินประมาณ 200 ล้านดอลลาร์เวียดนาม (ประมาณ 3 แสนบาท) และมูลค่าในวงจรธุรกิจดังกล่าวคิดเป็นมูลค่าเกือบ 400 ล้านดอลลาร์เวียดนาม โดยนายหน้าจะได้รับเงินประมาณ 20-25 ล้านดอลลาร์เวียดนามสำหรับการซื้อขายในแต่ละครั้งที่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ทางการเชื่อว่าวงจรธุรกิจค้าอวัยวะมนุษย์สามารถทำเงินได้หลายหมื่นล้านดอลลาร์เวียดนาม ที่ผ่านมามีผู้ที่ตกเป็นเหยื่อหลายรายประสบกับปัญหาสุขภาพที่รุนแรงหลังจากกลับบ้านเนื่องจากการรักษาและการดูแลที่ไม่เหมาะสม (ข่าวประเทศอาเซียน, 2562)

ผู้ด้อยโอกาสที่ตกเป็นเหยื่อเหล่านี้ต้องใช้ชีวิตต่อไปด้วยความทุกข์ทรมานเงินที่ได้มายังคงไม่เพียงพอที่จะดูแลสุขภาพที่อ่อนแอลง และยังคงตกอยู่ในสภาพนี้ตลอดไปไม่มีทางจะกลับมาเป็นปกติได้ตลอดชีวิต

1.4 เส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศอินเดีย

การค้าขาย “ไต” เป็นสินค้าที่มีความต้องการสูง แม้ว่าข้อถกเถียงทางการแพทย์และจิตวิทยาแสดงให้เห็นว่าผู้รับไตชาวต่างชาติที่เปลี่ยนถ่ายไตจากชาวอินเดียมีอัตราการตายสูง แต่ทว่า กลุ่มผู้ป่วยจากกลุ่มประเทศร่ำรวยอย่างอาหรับเอมิเรตและโอมานต่างเดินทางไปอินเดียเพื่อซื้อไตจากผู้บริจาคที่มีชีวิตผ่านทางนายหน้า แหล่งพบปะของผู้ขายหน้าใหม่อยู่ในตลาดชื่อ “ออแกน บาซาร์” ในชุมชนแออัดของเมืองมุมไบ กัลกัตตาและแมดราส ซึ่งเป็นย่านอยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์อินเดียในวีรกี

ตลาดค้าขายอวัยวะ ปี ค.ศ.1998 ระบุสถานการณ์การจัดตั้งกลุ่มแลกเปลี่ยนไตนานาชาติมีจุดประสงค์เพื่อรับบริจาคไตจากผู้ป่วยที่มีชีวิตในประเทศโลกที่สาม โดยเฉพาะอินเดียก่อนปี ค.ศ.1990 และ ค.ศ. 2000 สถิติการปลูกถ่ายไตจากผู้บริจาคมีชีวิตของอินเดียในแต่ละปีแสดงให้เห็นว่าอินเดียเป็นตลาดอวัยวะที่สำคัญระดับโลก ขณะที่กฎหมายควบคุมที่ไม่เคร่งครัดทำให้นายหน้าเอากำไรจากเหยื่อ

อินเดียมีกฎหมายควบคุมการขายไตภายหลังปี ค.ศ. 1994 จากการเคลื่อนไหวกดดันของนักสิทธิมนุษยชน นักหนังสือพิมพ์และนักมานุษยวิทยาการแพทย์ที่ต้องการยับยั้งการค้าขายในตลาดมืดที่เคยถูกจัดการด้วยนักการเมืองท้องถิ่น ในบางกรณีนายแพทย์เป็นนายหน้ายังคงทำธุรกิจในบังกัลอร์และแมดราสต่อไป (บังกัลอร์และแมดราสเป็นเมืองขึ้นชื่อเรื่องเทคโนโลยีการแพทย์) เพราะกฎหมายใหม่มีมาตรการระบุว่าบริจาคไตต้องได้รับการรับรองจากกรรมการเจ้าหน้าที่การแพทย์ท้องถิ่น ซึ่งเขาเหล่านั้นมักละเลยปล่อยผ่าน เพราะการค้าขายไตเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชุมชน วงจรของปัญหาดังกล่าวเกิดจากโครงสร้างหนี้สินและความยากจนที่ดึงดูดผู้ขายไตเข้าสู่กระบวนการขายอวัยวะตนเอง “ฉันอยากจะมีสามไตเพื่อขายเลี้ยงครอบครัว” หญิงสาวชาวบ้านคนหนึ่งเล่าให้โคเฮน นักมานุษยวิทยาการแพทย์ผู้สัมภาษณ์

การขายไถในมิติทางวัฒนธรรมในอดีต ชาวบ้านในพื้นที่ชนบทมองการขายไถเป็นยุทธวิธีเพื่อการอยู่รอดของพ่อแม่ที่ยากจนที่จะขายไถให้ลูกสาวนำเงินสินสอดไปหมั้นหมายผู้ชาย ช่วง 15 ปีที่ผ่านมาเมื่อหนังสือพิมพ์พาดหัวข่าวรายงานการขายไถเกิดขึ้นในเมืองมูไบและแมตราส ชาวเมืองจะมีปฏิกิริยาตอบสนองว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ แต่ในปัจจุบันชาวเมืองมักพูดถึงข้อเท็จจริงอันความจำเป็นที่ต้องขายอวัยวะเป็น “อะไหล่” ซึ่งไม่ใช่ชาวเมืองทุกคนที่คิดแบบนี้ แต่ที่คิดเช่นนี้เพราะว่าไถได้กลายเป็นสินค้าในจินตนาการของสังคมอินเดียไปแล้ว ชาวบ้านจะตัดสินใจขายไถตนเองมากขึ้นด้วยเหตุที่ค่าสินสอดของผู้หญิงมีมูลค่าสูงขึ้น สำหรับตัวอย่างนี้ ทศนคติของผู้หญิงชาวอินเดียเป็นภาพแทนที่แสดงว่าไถของพวกเธอมีแนวโน้มจะเปลี่ยนถ่ายไปสู่ผู้อื่น (ประชาไท, 2558)

1.5 เส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศจีน

สำหรับประเทศจีน มีตัวอย่างในกรณี ของ พอล ลี ชายวัย 53 ปี หัวหน้าช่างเทคนิคของรถไฟฟ้าใต้ดินในฮ่องกง พอล ลี มีอาการป่วยเป็นมะเร็งตับตั้งตั้งแต่ปี 2005 แพทย์ไม่ยอมปลูกถ่ายอวัยวะให้เนื่องจากกลัวว่าเนื้อร้ายจะแพร่ไปสู่อวัยวะอื่นในร่างกาย

ด้วยเหตุนี้เอง พอล ลี จึงต้องพยายามหาทางเอาชีวิตรอด หลังจากนั้น พอล ลี ก็ได้รู้จักกับโรงพยาบาลปลูกถ่ายอวัยวะในเมืองเทียนจิน พอล ลีจ่ายเงินไป 260,000 หยวน หรือราว 34,380 ดอลลาร์ เพื่อเข้ารับการผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะที่ช่วยต่อชีวิตให้กับเขา โดยเขาได้รับการบริจาค “ตับ” จากนักโทษประหารคนหนึ่งจากมณฑลเฮยหลงเจียง

ประเทศจีนนั้นมีนโยบายบังคับนักโทษประหารบริจาคอวัยวะ นี่คือนโยบายที่ทำให้พอล ลีรอดชีวิต แม้ว่าจีนจะมีนโยบายดังกล่าวเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนอวัยวะมนุษย์อย่างถูกกฎหมาย แต่การบริจาดดังกล่าวยังคงไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงมีการถือกำเนิดการค้าอวัยวะในตลาดมืดอย่างแพร่หลาย และมีชาวโคงดังในปี 2554 มีวัยรุ่นจีนอายุ 17 ปี ขายไถให้กับแก๊งค์ค้าอวัยวะเถื่อน เพื่อนำเงินไปซื้อโทรศัพท์มือถือ ไอโฟนรุ่นใหม่ ต่อมาตำรวจสามารถจับกุมผู้ต้องหาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าไถเถื่อนในตลาดมืดได้ 5 ราย โดนทั้งหมดให้สารภาพว่าได้ทำการรับซื้อและขายต่ออวัยวะในตลาดมืดมานานแล้ว และได้ทำการซื้อขายไปแล้วไม่ต่ำกว่าสิบลาย จากกรณีดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ไม่ใช่เพียงแค่กลุ่มชนกลุ่มน้อยด้อยโอกาส หรือผู้ขาดการศึกษาเท่านั้นที่จะตกเป็นเหยื่อ แต่ในปัจจุบันกลุ่มค้าอวัยวะเถื่อนเหล่านี้ได้พัฒนาการเลือกเหยื่อกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กวัยรุ่นที่มีความต้องการสิ่งของที่จะใช้เป็นเครื่องยืนยันสถานะทางสังคม ทำให้พวกเขาขาดการยั้งคิดและตกเป็นเหยื่อโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

เส้นทางการรุนแรงเกี่ยวกับการค้าอวัยวะมนุษย์ในจีนยังไม่หมดเพียงเท่านี้ สถานการณ์ยังคงทวีความรุนแรงและป่าเถื่อนขึ้นเรื่อยๆ ในปี 2556 ได้เกิดเหตุการณ์เด็กชายวัย 6 ขวบ ถูกลักพาตัวไปเพื่อขโมยอวัยวะ โดยการควักลูกตาทั้งสองข้างของเด็กคนดังกล่าวออก และทั้งเด็กเอาไว้ข้างทางอย่างโหดเหี้ยม การกระทำผิดมนุษยนี้ สะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์การค้าอวัยวะในตลาดมืดของจีนกำลังเลวร้ายลงเรื่อยๆ รัฐบาลควรเด็ดขาดและจริงจังเพื่อปกป้องประชาชนผู้บริโภคให้มีสวัสดิภาพในชีวิต (ตฤณห์ โพธิ์รักษา, 2561)

1.6 เส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศอียิปต์

สำหรับประเทศอียิปต์มีกฎหมายกำหนดการบริจาคไว้สองทางเท่านั้น คือ ผู้ที่จะบริจาคให้กันได้จะต้องเป็นทายาทสืบสายโลหิตกันเท่านั้น ซึ่งข้อนี้มีความคล้ายคลึงกับข้อบังคับแพทยสภาของไทย จะแตกต่างกันตรงที่ ของประเทศไทยอนุญาตให้สามี ภรรยา สามารถบริจาคให้กันได้ หากครบถ้วนตามเงื่อนไขที่กำหนด ส่วนอีกทางเลือกหนึ่งคือการรับบริจาคจากผู้เสียชีวิตที่อยู่ในภาวะสมองตาย

แต่อย่างไรก็ตามประเทศอียิปต์ยังคงประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย คือปัญหาทางด้านความเชื่อและศาสนา ชาวอียิปต์เชื่อว่าเมื่อมนุษย์ที่เสียชีวิตแล้วจะสามารถกลับมาเกิดใหม่ในร่างเดิมได้อีก ดังนั้นจึงต้องเก็บรักษาร่างเอาไว้ให้ดี เราจะเห็นว่าชาวอียิปต์นั้นนิยมทำมัมมี่เพื่อเก็บรักษาร่าง นี่เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้การบริจาคอวัยวะของอียิปต์ไม่ได้ผลน่าพอใจเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ทำให้ประเทศอียิปต์ต้องเข้าสู่วังวนของการค้าอวัยวะในตลาดมืด ในปี 2553 องค์การอนามัยโลกได้มีรายงานว่าอียิปต์เป็นประเทศศูนย์กลางการค้าอวัยวะมนุษย์ ที่ใหญ่ติดอันดับ “1 ใน 5 ของโลก” จากสถิติดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าอียิปต์ควรต้องระวังอาชญากรรมประเภทดังกล่าวอย่างใกล้ชิด (ตฤณห์ โพธิ์รักษา, 2561)

1.7 เส้นทางการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศไทย

แม้ประเทศไทยจะไม่มีข่าวเกี่ยวกับการค้าอวัยวะมนุษย์ให้เห็นมากนัก แต่ในปี 2557 สื่อประเทศกัมพูชาได้เผยแพร่ข่าวลงในกัมพูชาเดลี่ ด้วยประเด็นที่ค่อนข้างรุนแรงพาดพิงถึงประเทศไทยว่าเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการค้าอวัยวะมนุษย์ ด้าน พ.ต.ท.จิวิ เจริญเปิดเผยว่า การจับกุมผู้ต้องสงสัยครั้งนี้มีขึ้นหลังเจ้าหน้าที่ได้รับคำร้องเรียนจากเหยื่อ 1 ใน 5 รายที่โดนหลอกลวงขายไตไป ขณะที่เหยื่ออีกหนึ่งรายมีอายุเพียง 15 ปี ได้ให้การว่า เข้ารับการผ่าตัดไตที่โรงพยาบาลชื่อดังแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ (โพสต์ทูเดย์, 2557)

จากคำให้การดังกล่าวควรเชื่อได้ว่าไทยมีส่วนร่วมกับอาชญากรรมข้ามชาติครั้งนี้ โดยผู้ร่วมขบวนการเป็นแพทย์ที่อยู่ในโรงพยาบาลชื่อดัง ดังกล่าวซึ่งอาจกลายเป็นตลาดการค้าขายอวัยวะข้ามชาติแห่งใหม่ สร้างความวิตกกังวลให้สังคมเป็นอย่างมากเนื่องจากอาชญากรรมประเภทดังกล่าว เป็นอาชญากรรมในมุมมืดเป็นเรื่องยากมากที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถตรวจพบขบวนการลักลอบค้าอวัยวะมนุษย์ได้ เนื่องจากอาชญากรรมดังกล่าวจะกระทำได้ต้องมีการลักลอบผ่าตัดและส่วนใหญ่ผู้ขายอวัยวะมักเต็มใจจะขายอวัยวะของตนเพื่อแลกเงิน หากไม่ได้รับความร่วมมือจากเหยื่อในการให้การก็ยากมากที่สังคมจะพบเข้าโดยบังเอิญ

เส้นทางการก่ออาชญากรรมค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติของแต่ละประเทศที่ยกตัวอย่างมานี้ล้วนมาจากจุดเริ่มต้นของการขาดแคลนอวัยวะในการเปลี่ยนถ่ายเพื่อช่วยชีวิตของผู้ป่วยทั้งสิ้น จาก 7 ประเทศที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนี้มีเพียง 1 ประเทศ ที่มีกฎหมายรองรับความชอบธรรมของการค้าอวัยวะมนุษย์ คือ ประเทศอิหร่าน ที่อนุญาตให้มีการซื้อขายไต โดยผ่านรัฐบาล

ในขณะที่ประเทศไทยและประเทศอียิปต์มีเพียงข้อบังคับที่ใช้อธิบายหลักเกณฑ์ของการบริจาคอวัยวะไว้เท่านั้น ไม่ได้มีการอนุญาตให้ซื้อขายกันตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่น่าสนใจของประเทศจีนซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนอวัยวะ โดยบังคับให้นักโทษที่ต้องโทษประหารชีวิตต้องทำการบริจาคอวัยวะ

สำหรับประเทศที่เป็นตลาดการค้าอวัยวะมนุษย์ขนาดใหญ่ ได้แก่ ประเทศอินเดียและประเทศอียิปต์ แม้อินเดียจะมีกฎหมายควบคุมการกระทำผิดไว้เฉพาะก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ส่งผลให้ตลาดการค้าอวัยวะมนุษย์ของอินเดียเป็นที่ต้องการของคนทั่วโลก โดยเฉพาะกลุ่มประเทศร่ำรวยอย่างอาหรับเอมิเรตและโอมาน ในขณะที่ประเทศเลบานอนและประเทศเวียดนามก็เริ่มพบกลุ่มนายหน้าซึ่งมีการค้าขายอวัยวะกันเป็นกิจจะลักษณะ ซึ่งต้องรับปราบปรามไม่ให้กลายเป็นตลาดการค้าขนาดใหญ่

ประเทศที่มีความรุนแรงในการแย่งชิงอวัยวะมากที่สุดคือประเทศจีน โดยไม่ได้ใช้เพียงแต่วิธีการซื้อขายเท่านั้น แต่บานปลายไปถึงการลักพาตัวเด็กเพื่อจะขโมยอวัยวะ เส้นทางการค้าอวัยวะดังกล่าวเป็นเพียงข้อมูลส่วนหนึ่งเท่านั้น ยังมีการลักลอบค้าอวัยวะมนุษย์ที่โหดร้ายแบบนี้อีกมากซุกซ่อนอยู่ทุกมุมโลก

2. ความเสี่ยงกับค่าตอบแทน

ค่าตอบแทนนั้นมากน้อยเพียงใดกัน เหตุใดผู้คนมากมายจึงเลือกเสี่ยงชีวิต เป็นเรื่องยากที่จะสามารถตอบได้ว่าจำนวนเงินที่ใช้เพื่อแลกเปลี่ยนอวัยวะมากพอหรือไม่ เพราะการตีค่าของเงินสำหรับแต่ละบุคคลแตกต่างกัน เงินหนึ่งร้อยบาทสำหรับผู้มีฐานะอาจดูเล็กน้อย

แต่สำหรับผู้ยากไร้นั้นอาจมีค่ามากมายมหาศาลก็ได้ ข้อมูลจาก เว็บไซต์ Futurism สามารถช่วยให้ทราบราคาชิ้นส่วนอวัยวะแต่ละชิ้นในตลาดมืดได้ โดยอวัยวะแต่ละชิ้นมีราคาอยู่เฉลี่ยตามค่าเงินของไทย (บาท) ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงราคาอวัยวะมนุษย์ในตลาดมืด

ลำดับ	รายการ	ราคา	สกุลเงิน
1	ปอด 1 ข้าง	9,248,000	บาท
2	ไต 1 ข้าง	4,715,000	บาท
3	ตับ	4,658,000	บาท
4	กระเจตนา	673,000	บาท
5	โครงกระดูก	224,000	บาท
6	เอ็น	163,000	บาท
7	เลือดต่อลิตร	21,420	บาท
8	ผิวหนังต่อตารางนิ้ว	270	บาท

ที่มา : (ตฤณห์ โพธิ์รักษา, 2018)

ราคาเฉลี่ยในตลาดมืดกลายเป็นแรงจูงใจชั้นดีให้ผู้คนสนใจ และเลือกจะขายอวัยวะของตน แต่การแลกเปลี่ยนนี้ ไม่ว่าราคาจะสูงสักเท่าไรก็ไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับความคุ้มค่ากันได้ เพราะไม่มีสิ่งมีค่าใดๆในโลกจะสามารถมาตีค่าอวัยวะอันล้ำค่า และความเท่าเทียมของมนุษย์

ปัจจุบันไต เป็นสินค้าในกลุ่มการค้าอวัยวะของโลกที่มีความต้องการให้ตลาดมืดสูงมาก การผ่าตัดไตก็คือการผ่าตัดชนิดหนึ่งซึ่งย่อมมีความเสี่ยงที่จะเกิดภาวะแทรกซ้อนได้ เพราะการผ่าตัดปลูกถ่ายไตต้องมีการวางยาสลบเหมือนการผ่าตัดอื่น ๆ แต่ความเสี่ยงที่เกิดจากการผ่าตัดนั้นพบว่ามีน้อยมาก ซึ่งไม่ได้แตกต่างจากการผ่าตัดไส้ติ่งหรือการผ่าตัดคลอดเลย แม้โดยทั่วไปการผ่าตัดในโรงพยาบาลซึ่งได้มาตรฐานจะพบความเสี่ยงน้อย แต่การลักลอบค้าอวัยวะนั้น มีมาตรฐานที่ต่ำมากจะเห็นได้จากการแอบลักลอบค้าอวัยวะในเลบานอน ที่ดัดแปลงบ้านเป็นคลินิกเถื่อน โดยปกติหลังผ่าตัดผู้บริจาคอวัยวะต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลโดยเฉลี่ยประมาณ 3 - 4 วัน หากไม่มีภาวะแทรกซ้อน เช่น แผลติดเชื้อ ก็สามารถกลับไปพักผ่อนที่บ้านได้ และสามารถกลับมาทำงานตามปกติได้ประมาณ 4 - 6 สัปดาห์ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ป่วยแต่ละราย แต่เหยื่อที่ทำการค้าอวัยวะมนุษย์นั้นไม่ได้การดูแลรักษาให้พักฟื้นที่มาตรฐานแบบนี้ นั่นแสดงให้เห็นถึงภาวะความเสี่ยงมากมายที่อาจเกิดขึ้นได้ และไม่คุ้มค่ากับเงินที่ได้รับเลย

แม้การวิจัยทางการแพทย์ จะสื่อสารให้ผู้บริจาคเข้าใจว่าการบริจาคไต หนึ่งข้างไม่ได้มีผลอะไรต่อการใช้ชีวิตมากนัก แต่ผู้ที่ใช้ชีวิตต่ออย่างยืนยาวแล้วแต่เป็นผู้ที่เข้ารับการผ่าตัดที่ได้มาตรฐาน แล้วถึงเป็นผู้มีกำลังที่จะดูแลตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี อาทิเช่น อาหารที่มีคุณประโยชน์

แน่นอนว่าผู้ตัดสินใจขายอวัยวะของตนเองต้องเป็นผู้ที่มีความเดือดร้อนทางการเงิน แล้วเขาเหล่านี้จะนำเงินจากไหนมาดูแลตนเองที่เหลือไตเพียงข้างเดียว ส่วนในเรื่องของการทำงานหากเป็นชนชั้นแรงงานที่ต้องทำงานหนักก็จะเกิดผลกระทบเนื่องจากการเหลือไตเพียงข้างเดียวทำให้ร่างกายเหนื่อยง่าย ไม่เหมาะกับงานหนัก รายได้จากการทำงานก็จะสูญหายไป ลำพังเงินที่ได้จากการขายไต เพียงครั้งเดียวคงไม่เพียงพอสำหรับดูแลตนเองไปชั่วชีวิต

ต้นเหตุแห่งอาชญากรรมในมุมมองอาชญาวิทยา

อาชญากรรมจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยหลักการ หรือ ทฤษฎีที่เรียกว่า ทฤษฎีปกติวิสัย (Routine Activity theory) “สามเหลี่ยมอาชญากรรม” ซึ่งประกอบไปด้วย เหยื่อ การขาดการคุ้มครองที่ดี/โอกาส และผู้ก่อเหตุ หรือ อาชญากร เป็นต้นเหตุแห่งปัญหาก่อนที่จะนำทฤษฎีอื่นๆมาขยายสาเหตุต่างๆโดยปัจจัยทั้ง 3 อย่างนี้จะมีความเชื่อมโยงกัน ในแง่ที่ว่า อาชญากรนั้นเมื่อจะทำการก่ออาชญากรรมอะไรสักอย่าง สิ่งแรกที่ต้องทำคือ การวางแผน, หาช่องทาง , โอกาสของความเป็นไปได้ว่า มีสิ่งใดบ้างที่สามารถจะทำให้ตนบรรลุเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐศาสตร์หรือผลประโยชน์ด้านอื่นๆที่ตนต้องการ หรือในบางกรณีตัวอาชญากรเองอาจไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้า แต่ประสบโอกาสและพบเหยื่อที่อ่อนแอก็อาจลงมือได้ทันที โดยกรณีนี้มักจะเกิดกับอาชญากรประเภทที่กระทำความผิดเป็นครั้งคราว

ต่อมาเมื่อ “อาชญากร” ประสบ “โอกาส” ที่จะใช้ในการกระทำความผิดแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการพิจารณาเหยื่อ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ และตนมีความสามารถมากพอที่จะควบคุมเหยื่อได้จนความผิดสำเร็จหรือไม่นั่นเอง

สำหรับอาชญากรรมการค้าอวัยวะมนุษย์นั้น สามารถนำ ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรมมาอธิบายโครงสร้างของการก่ออาชญากรรมได้ดังนี้

นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีที่สามารถใช้อธิบายบุคคลกลุ่มได้อีกหนึ่งทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ โดยทฤษฎีดังกล่าวสามารถใช้อธิบายถึงทักษะเฉพาะในการกระทำความผิดของนายหน้า และทีมแพทย์ที่ต้อง

อาศัยการเรียนรู้ทั้งรูปแบบและลักษณะของการกระทำความผิด อาทิเช่น วิธีการโน้มน้าวให้มีผู้สนใจขายอวัยวะ และวิธีการผ่าตัดเพื่อปลูกถ่ายอวัยวะมนุษย์

2.2 โอกาส โอกาสหรือช่องทางในการกระทำความผิดครั้งนี้เกิดขึ้นจากความต้องการของมนุษย์เชื่อมโยงกันดังนี้ ความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ต่อของผู้ป่วยประสานกับความต้องการที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้นของคนกลุ่มหนึ่งเปิดโอกาสให้เหล่านายหน้าฉวยโอกาสค้าอวัยวะมนุษย์ในตลาดมืด เพื่อสนองความต้องการของผู้ป่วย โดยการสรรหาอวัยวะให้และสนองความต้องการให้เหยื่อโดยการจ่ายผลตอบแทนเป็นเงินตราซึ่งเงินจำนวนดังกล่าวนายหน้าเหล่านี้ได้หักผลประโยชน์ไว้สำหรับตนเองแล้ว

2.3 เหยื่อ เหยื่อหรือผู้ประสงค์จะขายอวัยวะของตนเอง มักเป็นผู้ยากไร้ ด้อยการศึกษา และไม่มีทางเลือกในชีวิตมากนัก ทำให้หวั่นวิตกคิดของคนเหล่านี้แตกต่างไปจากคนธรรมดาทั่วไป สภาพแวดล้อมในชีวิตที่ค่อนข้างโหดร้ายทำให้พวกเขาอยากหลุดพ้น จึงหลงเชื่อเหล่านายหน้าที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับพวกเขาว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐศาสตร์(เงินตรา) สอดคล้องกับทฤษฎีความกดดันทางสังคม เป็นทฤษฎีซึ่งอธิบายถึงความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมในโครงสร้างทางสังคม กลุ่มคนยากจน หรือ ชนชั้นต่ำ (Lower class) ไม่มีโอกาสเข้าถึงความสะดวกสบายและหรูหราได้เท่ากับ สังคมชนชั้นกลาง (Upper class)

สามารถกล่าวได้โดยสรุป คือ ทั้งอาชญากร และ เหยื่อ ต่างก็ประสบโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์จากซึ่งกันและกัน แต่ตัวเหยื่อหรือผู้ประสงค์ขายอวัยวะนั้น เสียผลประโยชน์มากกว่า การแลกเปลี่ยนดังกล่าวเป็นการแลกเปลี่ยนที่เอารัดเอาเปรียบและละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

แนวทางการป้องกันการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ

สาเหตุหลักของการเกิดอาชญากรรมค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาตินี้ คือความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจทั่วโลก ความยากจนทำให้มีกลุ่มนายหน้าตั้งตนขึ้นเพื่อหาผลประโยชน์ โดยการหลอกลวงกลุ่มคนยากจน ให้ขายอวัยวะให้กับคนร่ำรวย อาจพูดได้อย่างเต็มปากเลยว่าอาชญากรรมดังกล่าวเกิดจากการบริหารงานที่ล้มเหลวของรัฐบาลทั่วโลก แม้หลายประเทศจะพยายามออกกฎหมาย หรือ ใช้บทกฎหมายทั่วไปที่มีอยู่แล้ว มาใช้ในการป้องกันและปราบปราม ลงโทษผู้กระทำความผิด แต่ก็ยังเป็นเพียงการแก้ที่ปลายเหตุเท่านั้น สิ่งที่จะช่วยให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ต้องใช้ “เศรษฐศาสตร์พฤติกรรม” เข้ามาช่วย

เศรษฐศาสตร์พฤติกรรม คือ เป็นเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่ส่งอิทธิพลถึงทั้งในเชิงวิชาการและนโยบาย ซึ่งเป็นกลไกในการแก้ปัญหาความขาดแคลนได้ด้านต่างๆ เช่น หากเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจไม่มากพอ ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจเกิดภาวะเงินฝืด การผ่านพ้นวิกฤตได้รัฐบาลต้องหาหนทางให้ประชาชนออกมาใช้เงิน รัฐบาลก็จะใช้เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมนี้เอง จะเป็นตัวช่วยในการวิเคราะห์ว่าทำอย่างไรคนถึงจะใช้เงินมากขึ้น

เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมเกี่ยวข้องอย่างไรกับการอาชญากรรมการค้าอวัยวะมนุษย์ในแง่ที่ว่า เมื่อตลาดมืดที่ไร้หลักเกณฑ์เป็นแหล่งซื้อขายอวัยวะมนุษย์ดำรงอยู่ได้ด้วยความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ต่อของผู้ป่วย เราต้องเริ่มจากการเติมเต็มความต้องการของผู้ป่วยเหล่านี้ กล่าวคือ จะทำอย่างไรให้มีการบริจาคอวัยวะ

เพียงพอสำหรับผู้ป่วยทุกคนอย่างเท่าเทียมนอกจากจะช่วยปิดการค้าตลาดมืดได้แล้ว ยังสามารถช่วยเหลือผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ซื้ออวัยวะจากตลาดมืดเพื่อต่อชีวิตอีกด้วย

ปัจจุบันประเทศไทย มีผู้ป่วยรอรับอวัยวะอยู่ 6,271 ราย โดยอันดับหนึ่งเป็นผู้ป่วยที่ต้องการปลูกถ่ายไต จำนวน 5,998 ราย รองลงมาคือ ตับ จำนวน 219 ราย, หัวใจ 23 ราย และอื่นๆ ฯลฯ ในขณะที่มียอดผู้บริจาคอวัยวะเพียง 481 รายเท่านั้น (ข้อมูลล่าสุดเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2562 ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย) ตัวเลขที่เหลื่อมล้ำกันเช่นนี้คงเดาได้ว่าจะมีสาเหตุอะไรบางอย่างหนึ่งของผู้ป่วยที่รอรับบริจาคอวัยวะนี้มีสิทธิสูงมากที่จะตกต่ำเข้ารับบริการจากตลาดมืด

เมื่อมีคนบริจาคอวัยวะน้อย จึงต้องอาศัยเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมมาช่วยวิเคราะห์ว่าทำอย่างไรดี เพื่อให้มีจำนวนการบริจาคที่มากขึ้น (วอยซ์ออนไลน์, 2562) ก่อนจะเข้าสู่วิธีการ ก่อนอื่นต้องรู้จักหลักเกณฑ์ข้อบังคับของแพทยสภาที่ใช้ในการรับบริจาคอวัยวะเสียก่อน

ข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2562

ได้กำหนดวิธีการบริจาคเอาไว้หลักๆแบ่งเป็น 3 กรณีด้วยกัน

- 1) เป็นการบริจาคระหว่างเครือญาติ ที่มีความเกี่ยวพันทางสายเลือด
- 2) เป็นการบริจาคระหว่างสามี ภรรยา ที่สมรสกันตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป โดยต้องพิสูจน์ได้ว่าไม่เป็นการซื้อขาย

- 3) เป็นการบริจาคจากผู้ประสงค์จะบริจาคอวัยวะ ซึ่งเสียชีวิตในภาวะสมองตาย

จากการบริจาคทั้ง 3 รูปแบบ โอกาสความเป็นไปได้ที่จะเพิ่มจำนวนของผู้บริจาคคือ รูปแบบที่สามคือผู้บริจาคทั่วไปที่เสียชีวิตด้วยภาวะสมองตาย ผู้บริจาคในรูปแบบนี้ ผู้บริจาคหนึ่งคนสามารถช่วยผู้ป่วยได้สูงสุดถึง 8 ราย แต่ปัจจุบันมีผู้บริจคนน้อยเนื่องจากสังคมไทยมีความเชื่อตามศาสนาว่า หากบริจาคอวัยวะส่วนใดไป ชาติหน้าก็จะเกิดมาพิการ เช่น เมื่อบริจาคตาชาติหน้าก็จะเกิดมาตามบอด ความเชื่อเช่นนี้ทำให้มีผู้คนจำนวนมากที่หลีกเลี่ยงการบริจาคอวัยวะแม้ว่าตนเองจะเสียชีวิตไปแล้วก็ไม่ยินดีที่จะมอบอวัยวะของตนให้กับผู้อื่น กอปรกับ การบริจคนั้น ผู้ประสงค์บริจาคจะต้องดำเนินการติดต่อกับหน่วยงานที่ทำการรับบริจาคเอง ทำให้บุคคลทั่วไปรู้สึกว่าการบริจาคเป็นเรื่องที่ไกลตัวและวุ่นวาย

ดังนั้นเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการบริจาคมากขึ้นจึงควรมีมาตรการให้บุคคลทุกคนบริจาคอวัยวะปัจจุบันตั้งแต่แรกเกิด แต่อย่างไรก็ตาม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและสิทธิเสรีภาพเป็นของตนเอง ดังนั้นการออกมาตรการเด็ดขาดให้ประชาชนบริจาคอวัยวะร้อยละ 10 อาจเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญได้

เพื่อไม่ให้กระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลธรรมดาทั่วไป ดังนั้นการรับบริจาคดังกล่าวจึงควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยินยอมจากประชาชน แต่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้สะดวกมากยิ่งขึ้น เช่นการสอบถามประชาชนว่าประสงค์จะบริจาคอวัยวะหรือไม่ ตอนทำบัตรประชาชน ตามหลักเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม การกระทำแบบดังกล่าวจะช่วยให้อัตราการบริจาคสูงขึ้น เมื่อประชาชนถูกถามความประสงค์ในสถานที่สาธารณะจะตอบตกลงเพราะรู้สึกไม่อยากเสียหน้าและถูกสังคมมองว่าเห็นแก่ตัว ยอดบริจาคก็จะสูงขึ้นได้

สำหรับประเทศไทย ได้เริ่มมีการผลักดันการบริจาคอวัยวะอัตโนมัติ สำหรับร่างกฎหมายดังกล่าวได้เริ่มมีการร่างตั้งแต่ปลายปีที่แล้วและคาดว่าจะแล้วเสร็จในอีก 6 เดือน ซึ่งหากกฎหมายผ่านและมีการนำไปใช้ คาดว่าในระยะแรกจะมีผู้บริจาคอวัยวะเพิ่มร้อยละ 30 และเมื่อปรับเป็นการเปลี่ยนตัวเลือกตั้งต้นจะมีผู้บริจาคถึงร้อยละ 70 ซึ่งจะช่วยชีวิตผู้ป่วยได้เพิ่มมากขึ้น หากฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน มาร่วมกันผลักดันให้กฎหมายนี้เกิดขึ้น ซึ่งร่างกฎหมายดังกล่าวจะมีความคล้ายคลึงกับสิ่งที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ทำไปก่อนหน้านี้แล้วซึ่งได้ผลดีและมีจำนวนผู้บริจาคเพิ่มมากขึ้น

ถือเป็นการเริ่มต้นที่ดีสำหรับประเทศไทย หากกฎหมายฉบับดังกล่าวจัดทำสำเร็จจะสามารถช่วยเหลือผู้ป่วยที่รอรับการบริจาคอวัยวะได้มากขึ้น และยังเป็นการตัดวงจรการค้าอวัยวะมนุษย์ในตลาดมืดได้อีกด้วย เมื่ออวัยวะเพียงพอต่อความต้องการ ก็จะไม่มีการซื้อขายไปหาอวัยวะจากตลาดมืด นายหน้าค้าอวัยวะก็จะหายไปที่สุดและไม่มีมนุษย์คนไหนต้องตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ชนิดนี้อีก หากประเทศไทยทำได้สำเร็จในอนาคตประเทศไทยอาจเป็นต้นแบบให้กับอีกหลายประเทศทั่วโลกได้ รวมไปถึงอาจพัฒนาให้มีการลงนามในสนธิสัญญาระหว่างประเทศทั่วโลกเพื่อให้อวัยวะที่ได้จากการบริจาค สามารถส่งต่อข้ามประเทศทั่วโลกเพื่อช่วยเหลือกันและกันได้

สรุป (Conclusion)

การค้าอวัยวะมนุษย์ เป็นอาชญากรรมที่อันตรายและละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นไปทั่วทุกมุมโลก มีคนยากจน ด้อยการศึกษา และ ผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์มากมายที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าวเป็นภัยเงียบที่ยากจะเสาะหาความจริงเพื่อปราบปรามได้ เพราะถ้าผู้ตกเป็นเหยื่อไม่ส่งเสียงให้สังคมได้รับรู้ก็จะไม่มีใครทราบถึงความจริงอันโหดร้ายเหล่านี้เลย เนื่องจากทุกขั้นตอนเป็นความลับและอันตราย ดังนั้นเพื่อให้วงจรตลาดมืดแห่งการค้าอวัยวะมนุษย์สิ้นสุดไปตลอดกาลจึงจำเป็นต้องแก้ที่ต้นเหตุคือ ความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ ทั้งความต้องการของผู้ป่วย และ เหยื่อ โดยการเติมเต็มความต้องการให้พวกเขา จัดระบบการรับบริจาคให้มีประสิทธิภาพ ใช้นโยบายจูงใจให้ประชาชนร่วมกันบริจาคอวัยวะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ รวมทั้งดูแลกลุ่มคนผู้ยากไร้ ชนกลุ่มน้อยทั้งหลาย ให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเท่าเทียม ด้วยมาตรการส่งเสริม ช่วยเหลือต่างๆซึ่งรัฐบาลต้องแก้ไขปัญหาระบบเศรษฐกิจไปพร้อมกับคุณภาพชีวิตของประชาชน เมื่อความต้องการทั้งหมดถูกเติมเต็ม ย่อมไม่มีช่องว่างให้เหล่านายหน้ามาฉวยโอกาสทำการค้าที่น่ารังเกียจนี้ สังคมก็จะอยู่กันอย่างสงบสุขและปลอดภัยอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรุงเทพธุรกิจ. (2558). ขาดยุโรปลงนามด้านการค้าอวัยวะมนุษย์. กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/641212>.
- รอบโลก.(2557). สื่อเชมรแฉรพ.ดังในไทยพัวพันขบวนการค้าไต. โพสต์ทูเดย์. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/world/304631>.

- สุนมมาลย์ สิงหะ. (2015). เทคโนโลยีการแพทย์: เครือข่ายวงแหวนของการค้าอวัยวะ (1). ประชาไท สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2015/09/61246>.
- ตฤณห์ โพธิ์รักษา. (2561). การค้าอวัยวะมนุษย์ (Trafficking in human organs) : วิกฤตการณ์การค้าอวัยวะมนุษย์ในต่างประเทศและประเทศไทย. วารสารสนเทศ สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/658941>.
- เล็กซ์ ฟอร์ไซต์. (2560). เรื่องจริงจากปากนายหน้าค้าอวัยวะผู้ลี้ภัยชาวซีเรีย. บีบีซีนิวส์. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/international-39736492>.
- วอยซ์ออนไลน์. (2562). บริจาคอวัยวะอัตโนมัติ : “เมื่อตายก็เอาไปไม่ได้” หมอเอ็ก คณวัฒน์. วอยซ์ออนไลน์. สืบค้นจาก <https://voicetv.co.th/read/uD2AGJTfZ>.
- Plookpedia. (2560). การปลูกถ่ายอวัยวะ. วารสารสนเทศ. สืบค้นจาก <https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/60414/-heabod-hea-otherknowledge>.